

Prof. dr. sc. Darko Polšek:
*Sudbina odabranih - Eugeničko nasljeđe
u vrijeme genske tehnologije*
(ArTresor, Zagreb, 2004.)

Što je zajedničko Spartancima, Hitleru i dječaku koji se treba roditi s Downovim sindromom? Zvuči nevjerojatno, no isto što je moglo pomoći Spartancima i Hitleru u njihovim ekspanzionističkim ambicijama danas može pomoći tom dječaku.

Otkriće karte ljudskog genoma ponovno je aktualiziralo tada pomalo zaboravljenu zabranjenu temu - eugeniku. Autor je prvi u Hrvatskoj progovorio o značenju tog problema te putujući kroz povijest nastoji srušiti predrasude o eugenici. Ističući razliku između stare eugenike, koja se može definirati kao "bilo koji socijalno prisilni oblik intervencije nad pojedincem radi poboljšanja genetske konstitucije populacije" i nove eugenike, odnosno "privatne odluke pojedinaca o karakteristikama vlastitog potomstva", autor ističe prednosti primjene nove eugenike. Naime, nova eugenika pruža mogućnost sprečavanja i "popravljanja" dosad neizlječivih genetskih bolesti, što može znatno poboljšati živote mnogih ljudi. Dok ozloglašenu staru eugeniku karakterizira prisila te kolektivni interes, nova se brine isključivo za dobrobit pojedinaca.

Desničarska eugenika, oblik stare eugenike, podržava intervenciju i nastojanje države da osigura potomke samo najsposobnijim i najboljim članovima društva, a s druge strane, manje uspješne u tome svakako treba spriječiti. Taj su oblik eugenike nehumanim postupcima obilježili nacisti, kako bi osigurali rasnu higijenu, ali i masovne sterilizacije 30.-ih godina XX. stoljeća u SAD-u. Ljevičarski su eugeničari zabrinuti za sudbinu društva u kojemu se najviše razmnožavaju najmanje sposobni. Kako bi ustanovili koji su pojedinci najsposobniji potrebno je izjednačiti životne uvjete svih članova društva i tada poticati razmnožavanje najuspješnijih.

Autor polazi od stajališta da se novom eugenikom, laissez faire eugenike, ostvaruju temeljna ljudska prava. Laissez faire eugenikom - eugenikom budućnosti, pojedinci samostalno odlučuju o načinu reprodukcije, a ona im može osigurati zdrave potomke. Sve dok pojedinci ostvarujući svoja prava laissez faire eugenikom ne zadiru u prava drugih, država nema pravo intervenirati jer bi u suprotnom kršila ljudska prava. Autor smatra da iako će se ponekad odluke pojedinaca o reprodukciji većini činiti moralno neprihvatljivima, prava pojedinaca imaju prednost pred moralnim stavovima većine. Dakle, moralno neodobravanje većine ne može biti prepreka ostvarivanju ljudskih prava pojedinaca. No, gdje je granica laissez faire eugenike i kako spriječiti ponavljanje prošlosti, tj. stare eugenike? Napredak znanosti je neizbježan, a nepromišljene zakonske zabrane laissez faire eugenike nisu rješenje nego bježanje od problema.

Do odgovora na važna pitanja koje to djelo postavlja moguće je doći jedino multidisciplinarnim pristupom. Ako Vam se knjiga ne čini zanimljivom i vrijednom čitanja, vratite se listanju Ing- registra.

200. str. prazna strana